

Αναφορικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

α) Που (άκλιτο): αναφέρεται σε ονόματα που μπορούν να βρίσκονται σε οποιοδήποτε γένος, αριθμό και πτώση, π.χ. Ο δρόμος **που** οδηγεί στο κέντρο της πόλης είναι κλειστός. Όλα τα κείμενα **που** έγραψε δημοσιεύτηκαν.

β) Ο οποίος, η οποία, το οποίο: κλίνεται και στα τρία γένη μαζί με το άρθρο, όπως το επίθετο νέος, -α, -ο. Χρησιμοποιείται στον λόγο αντί για την άκλιτη αντωνυμία που στις εξής περιπτώσεις: **i)** για να αποφευχθεί ενδεχόμενη ασάφεια, π.χ. Χάθηκε το κουτί με τις φωτογραφίες, **τις οποίες** μου έδωσες χθες (είναι σαφές ότι έδωσε τις φωτογραφίες), αντί: Χάθηκε το κουτί με τις φωτογραφίες **που** μου έδωσες χθες (είναι ασαφές αν έδωσε το κουτί μόνο ή το κουτί με τις φωτογραφίες ή τις φωτογραφίες), **ii)** για να αποφευχθεί επανάληψη του που, π.χ. Η καθηγήτρια **που** διδάσκει μουσική έχει μια φωνή με την οποία μαγεύει τα παιδιά, αντί: Η καθηγήτρια που διδάσκει μουσική έχει μια φωνή που μαγεύει τα παιδιά, **iii)** σε πολύ τυπικό ύφος, π.χ. Οι αρχιερείς, **οι οποίοι** συμμετείχαν στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος, συναντήθηκαν με τον πρωθυπουργό.

γ) Όποιος, όποια, όποιο: κλίνεται και στα τρία γένη χωρίς το άρθρο, όπως το επίθετο τίμιος, -α, -ο.

Στη γενική του ενικού, συνήθως σε οικείο ύφος, παρουσιάζει και τους μορφολογικούς τύπους **οποιανού** (αρσ.), **οποιανής** (θηλ.), **οποιανού** (ουδετ.), στη γενική πληθυντικού τον τύπο **οποιανών** και για τα τρία γένη και στην αιτιατική του πληθυντικού του αρσενικού τον τύπο **οποιανούς**, π.χ. **Όποια** παιδιά έχουν μαζί τους ταυτότητα να μείνουν στην αίθουσα. **Οποιανών** τα ονόματα αρχίζουν από δέλτα να έρθουν εδώ.

δ) Όσος, όση, όσο: κλίνεται και στα τρία γένη χωρίς το άρθρο, όπως το επίθετο ελεύθερος, -η, -ο **Όσες** φορές και να μου το πεις, δεν το θυμάμαι.

ε) Ό,τι (άκλιτο): έχει τη σημασία του οτιδήποτε, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις και τη σημασία του όποιος, -α, -ο, π.χ. Ο Γιώργος θα κάνει **ό,τι** (= οτιδήποτε) πεις εσύ. Ξυπνάει καθημερινά **ό,τι** (=όποια) ώρα θέλει.

στ) Οποιοσδήποτε, οσοσδήποτε, οτιδήποτε: αποτελούν σύνθεση των αντωνυμιών όποιος, -α, -ο, όσος, -η, -ο και ό,τι με το επίθημα -δήποτε. Οι δύο πρώτες διατηρούν την κλίση που έχουν πριν από τη σύνθεση, ενώ η τρίτη είναι άκλιτη, π.χ. **Οποιοσδήποτε** και να σας το πει και **οσοσδήποτε** φορές, εσείς θα κάνετε **οτιδήποτε** θέλετε.

Προσοχή!!

Η αντωνυμία **ό,τι** γράφεται με υποδιαστολή, ενώ ο ειδικός σύνδεσμος **ότι** γράφεται χωρίς υποδιαστολή, π.χ. **Ό,τι** μου ζητά, του το δίνω (αναφορική αντωνυμία). Νομίζω ότι μου ζητά πολλά (ειδικός σύνδεσμος).

Τα αναφορικά επιρρήματα είναι τα εξής:

Όπου, οπουδήποτε, εκεί που (δηλώνουν τόπο)

Όποτε, οποτεδήποτε, τότε που (δηλώνουν χρόνο)

Όπως, καθώς, ως, σαν (δηλώνουν τρόπο)

Όσο, όσοδήποτε (δηλώνουν ποσό)

Σημείωση: στο βιβλίο της γραμματικής που έχει δοθεί τελευταίο στα σχολεία **δεν υπάρχει** η κατηγορία των αναφορικών επιρρημάτων. Στην ιστοσελίδα <https://www.greek-language.gr> το «όποτε» αναφέρεται ως χρονικός σύνδεσμος.

Ελένη Χαρμαντζή